

POZNÁMKY K VÝSKYTU ČTYŘ DRUHŮ TESAŘÍKŮ VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Milan SLÁMA

U Školské zahrady 718/3, Praha-Kobylisy, e-mail: m.e.f.slama@seznam.cz

SLÁMA, M. 2017. Notes on the occurrence of four cerambycid beetles in Central Europe. *Entomofauna carpathica*, 29(2): 58-62.

Abstract: *Cerambyx miles* was found in the Czech Republic for the first time in Lednice na Moravě (in Moravia). Based on published data, the autochthonous nature of *Dorcadion arenarium* founds from Slovakia is considered to be doubtful. *Tetrops gilvipes adlbaueri* was reported from Slovakia for the first time. The opinion by Holzschuh that *Tetrops nigra* is a valid species is supported. The area of the *Morimus gabzdili* original occurrence is Caucasus and the species was most likely introduced from there into Slovakia in association with the extensive timber exploitation in the second half of the 20th century. Identical imagines are known from Caucasus and similar imagines have been reported from Crimea and Turkey. The taxonomy of the genus *Morimus* is, however, still unclear and a revision of the genus is needed, particularly as to the position of the species *M. asper*, *M. verecundus* and *M. funereus*. In the literature, the taxon *M. funereus* is quoted as a subspecies of the species *M. asper* in spite of the fact that two subspecies cannot inhabit the same and rather wide areas. Imagines of the genus *Morimus* do not fly. That is why *M. asper* forms a number of geographically different populations in southern Europe, which have still been only partially differentiated in terms of taxonomy.

Key words: Faunistics, new records, Coleoptera, Cerambycidae, *Cerambyx miles*, *Dorcadion arenarium*, *Tetrops gilvipes adlbaueri*, *Morimus gabzdili*

***Cerambyx miles* Bonelli, 1812**

Ve sbírkách Národního muzea v Praze jsem našel mezi *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758 jeden kus *Cerambyx miles* Bonelli s lokalitou Moravia mer., Lednice park, 2.6.1994, K. Hůrka. Nález považuji za možný, protože tento druh byl sbírán poměrně nedaleko na Slovensku (Svätý Jur, Bratislava (části Rača, Devín, Petržalka)), kde jsou podobné přírodní podmínky (SLÁMA 1998). V České republice dosud nebyl zjištěn.

***Dorcadion arenarium* Scopoli, 1763**

Nález tohoto druhu uvedli SABOL et al. (2016) jako nový pro Slovensko. Tento druh byl v minulosti ze Slovenska již několikrát uváděn. Poznámky k výskytu tohoto druhu jsem uvedl (SLÁMA 1998) na str. 266. „*Podobný problém je u druhu Dorcadion arenarium (Scopoli), který byl uváděn např. Brancsikem (1906) od Trenčína, Smetanou nalezen u Turní nad Bodvou, z Devína uváděn Heyrovským (1950), v coll. NMP je kus s lokalitou Slovakia, v coll. Volák jsou imaga s lokalitou - Fleischer A., Slovakia a Moravia N. Ost. a byl uváděn i z Rakouska a Polska. Je otázkou, zda byla tolikrát potvržena lokalita, nebo šlo o zavlečení, nebo skutečný vzácný výskyt*“. HEYROVSKÝ (1950) o výskytu tohoto druhu na Slovensku velmi pochybuje a uvádí reálné důvody. V Rakousku se *Dorcadion arenarium* vyskytuje v jižním Štýrsku, není uváděn z Maďarska.

***Tetrops gilvipes adlbaueri* Lazarev, 2012**

Tento taxon byl popsán LAZAREVEM (2012) podle dvou kusů z Čech z okolí Prahy. Letošního roku jsem zjistil, že ve sbírce MUDr. V. Seicherty (nyní je majitelem Ing. Procházka v Horní Plané) se nacházejí další tři kusy sbírané stejného dne na téže lokalitě. Všechna imaga odpovídají plně popisu Lazareva. V mé bývalé sbírce (Muzeum v Karlsruhe), jsem našel jeden další kus s lokalitou Slovakia, Štúrovo, 9.5.1974, M. Sláma lgt. Tento druh byl jistě přehlížen, zaměňován za *Tetrops praeusta* Linnaeus a bude se vyskytovat asi na více lokalitách. Je to nový druh pro Slovensko.

Na internetu (www.cerambycidae-slama.cz) jsem mimo jiné uveřejnil fotografie imaga a požerků tesaříků. Původně jsem tam zařadil tmavé až černé kusy *Tetrops* (Slovakia, Bukovské vrchy, Nová Sedlica, 5.7.1984, Mikát lgt.) jako pravděpodobně příslušné k nově popsanému *Tetrops gilvipes adlbaueri* Lazarev, ale po bližší prohlídce je musím přiřadit zpět k *Tetrops praeusta* Linnaeus. Od tohoto druhu mi tato uvedená tmavá imaga připadají odlišná, ale nemohu na nich nalézt znaky, kterými by je bylo možné spolehlivě odlišit.

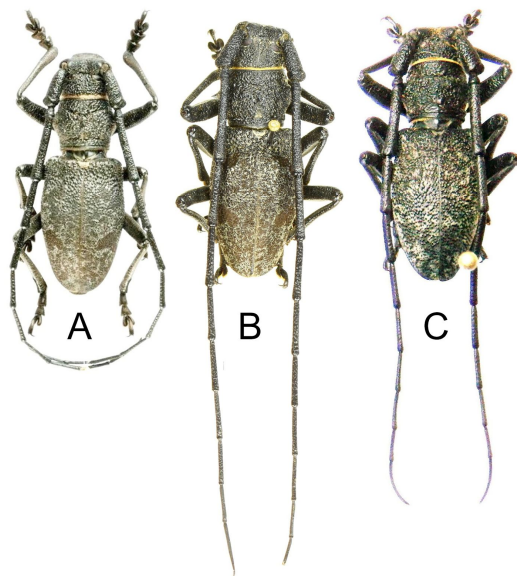
Rod *Tetrops* Kirby je pro determinaci poměrně složitý a zařazení druhů není všemi autory chápáno jednotně. Zejména nejednotný je názor na zařazení tmavých až černých imag z Francie a Itálie. Otázkou se zabýval např. SAMA (2002). BERGER (2012) je považuje za *Tetrops gilvipes* Faldermann, 1837, LAZAREV (2012) za *Tetrops gilvipes niger* Kraatz, 1859. HOLZSCHUH (1981) ve své obsáhlé studii je zařadil jako *Tetrops nigra* Kraatz, 1859. Toto zařazení jako samostatného druhu je podle mého názoru správné.

Morimus gabzdili Danilevsky, 2015

Tento druh byl popsán po nálezů více kusů na východním Slovensku a pojmenován po nálezci panu Gabzdilovi, od kterého jsem získal fotografie typových kusů (obr. 1A). Když jsem měl možnost seznámit se se sbírkou entomologa Kybala (Muzeum v Karlsruhe), zjistil jsem, že v jeho sbírce jsou další identická imaga, ale z Gruzie (Cachati, Svernik) a Soči (obr. 1B). Později si podobných imag z Kavkazu všimli i další entomologové. Ve sbírce Národního muzea v Praze jsem našel další podobně zbarvené kusy z Krymu a Turecka (Trabson). Dříve všechny exempláře z rodu *Morimus*, nalezené východně od Balkánu, byly bez ohledu na odlišnosti považovány za *Morimus verecundus* Faldermann, 1836. Nyní po popisu *Morimus gabzdili* je zřejmé, že nejde pouze o jeden druh.

Zbývá vysvětlit výskyt na východním Slovensku v okolí Velkých Kapušan. Zejména v 50. – 60. letech se do bývalého Československa dováželo z Kavkazu velké množství cenných sortimentů listnatého dřeva, především ořešáku (*Juglans*). Ze širokorozchodné železnice se všechen náklad u východních hranic překládal. Dřevo na překladištích leželo i delší dobu. Proto mohlo bez problému dojít k úniku zavlečených imag do přírody, možná i díky „přemísťování“

zbytkového dřeva od místních obyvatel. V každém případě je významné, že byl tento *Morimus* popsán ze Slovenska a že zde zdomácněl. Za částečně podobných okolností jsem získal více kusů *Morimus verecundus*, chycených v Praze a Kralupech n. Vlt., původem z dříví dovezeného z Íránu (obr. 2B). Jiný druh *Morimus*

Obr. 1. Soubor *Morimus gabzdili*

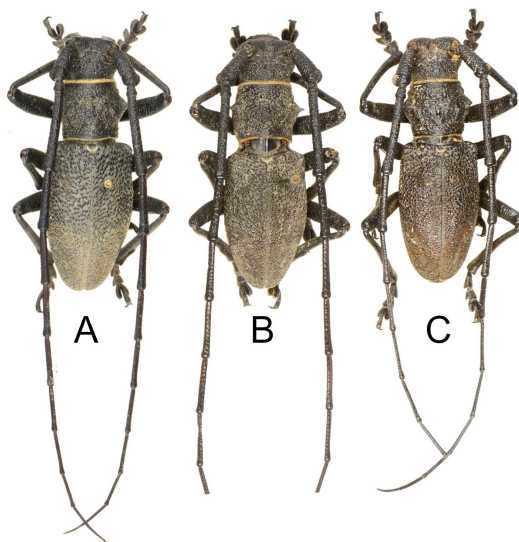
- A) *Morimus gabzdili* ze Slovenska – okolí V. Kapušan (foto Gabzdil)
- B) *Morimus gabzdili* z Kavkazu – Soči
- C) *Morimus* sp. z Íránu – provincie Golestan

Fig. 1. Group of *Morimus gabzdili*

- A) *Morimus gabzdili* from Slovakia – surrounding of Velké Kapušany (photo Gabzdil)
- B) *Morimus gabzdili* from Caucasus – Sochi
- C) *Morimus* sp. from Iran – province Golestan

orientalis Reitter, 1894 vchoval v Břeclavi sběratel Kunovský z průmyslového dřeva dovezeného z Anatolie (Heyrovského osobní záznamy).

Je nutné dodat, že taxonomie rodu *Morimus* je složitá a velmi nejasná. Např. v Catalogue (LÖBL & SMETANA 2010) se uvádí, že *Morimus funereus* Mulsant, 1863 je subspecií od *Morimus asper* Sulzer, 1776. Obě subspecie se mají vyskytovat ve stejných zemích od Itálie až po Bulharsko (hodně přes 1000 km), což není pro subspecie ani teoreticky možné. *Morimus funereus* je od *Morimus asper* vždy dostatečně jasně odlišitelný. *Morimus asper* s. l. je geograficky velmi variabilní, vyskytuje se od Španělska po Bulharsko a je-li správně zařazení *Morimus asper verecundus*, pak se vyskytuje až po Turkménii. Jako nelétavý hmyz vytváří řadu někdy až velmi nápadně odlišných forem. Např. v Řecku je možné najít i na velmi blízkých lokalitách velmi odlišné populace. Z Íránu jsem viděl více kusů *M. verecundus*, ale také několik kusů *Morimus*, které by bylo obtížné kamkoliv jednoznačně zařadit (n. sp. – n. ssp. ?) (obr. 1C). Revize celého rodu je nutná. Dosud známé taxony (např. *Morimus asper ganglbaueri* Reitter, 1894 a další subspecie) rozhodně nestačí k ujasnění taxonomie tohoto rodu. Problém je v tom, že asi bude velmi těžké shromáždit a posoudit dostatečné množství imag z různých lokalit rozmístěných v mnoha sbírkách.

Obr. 1. Soubor *Morimus verecundus*

- A) *Morimus verecundus* z Kavkazu – Suchumi
- B) *Morimus verecundus* z Íránu (chycený v Praze na dříví z Íránu)
- C) *Morimus verecundus* z Turecka or. – Borçka

Fig. 1. Group of *Morimus verecundus*

- A) *Morimus verecundus* from Caucasus – Suchumi
- B) *Morimus verecundus* from Iran (caught in Prag on wood from Iran)
- C) *Morimus verecundus* from Turkey or. – Borçka

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Mgr. J. Hájkovi z Národního muzea v Praze za možnost prohlédnutí sbírek, R. Gabzdilovi za informace a za dodané fotografie, MUDr. V. Seichertovi za zapůjčení materiálu a profesoru M. Rakovičovi za překlad.

LITERATURA

- BERGER, P. 2012. *Coléoptères Cerambycidae de la faune de France continentale et de Corse*. Ass. Roussillonnaise d'Entomologie, Perpignan, 663 pp.
- DANILEVSKY, M. L. 2015. A new species of the genus *Morimus* Brullé, 1832 (Coleoptera, Cerambycidae) from Central Europe. *Humanity space International almanac* **4**(2): 215-219.
- HEYROVSKÝ, L. 1950. Naše druhy rodu *Dorcadion* Dalm. jako škůdci řepy cukrové (Col., Ceramb.). *Entomologické listy* **13**: 167-168.
- HOLZSCHUH, C. 1981. Beitrag zur Kenntnis der Europäischen Tetrops-Arten (Cerambycidae, Col.). *Koleopterologische Rundschau* **55**: 77-89.
- LAZAREV, M. A. 2012. Revision of the taxonomic structure of *Tetrops gilvipes* (Faldermann, 1837) (Coleoptera, Cerambycidae). *Humanity space International almanac* **1**(4): 944-957.
- LÖBL, I. & SMETANA, A. 2010. *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 6. Chrysomeloidea*. Apollo Books, Stenstrup, 924 pp.
- SABOL, O., SMETANA, M., KUBINEC, V. & MARTINŮ, I. 2016. *Phymatodes puncticollis*, *Anoplophora glabripennis* a *Dorcadion arenarium* – Tři nové druhy tesaříků (Coleoptera: Cerambycidae) pro Slovensko. *Entomofauna carpathica* **28**(1): 19-22.
- SAMA, G. 2002. *Atlas of the Cerambycidae of Europe and the Mediterranean Area. Volume 1*, Kabourek, Zlín, 173 pp. + 36 pls.
- SLÁMA, M.E.F. 1998. *Tesaříkovití – Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera)*. Krhanice, 383 pp.